

Research Paper

The Comparison of Anger Rumination and Dysfunctional Thoughts in Students Whose Parents Are Divorced, With and Without Symptoms of Depressive Disorder

Mahereh Eskandarli¹ , Maryam Zohrevand^{2*} & Masoomeh Hemesi³

1. Master's student in clinical psychology, Faculty of Medicine, Islamic Azad University, Shahroud Branch, Semnan, Iran.

2. Master's student, Philosophy of Education, Payam Noor University, Arak Branch, Markazi, Iran.

3. Master's student in clinical psychology, Islamic Azad University School of Medicine, Khomein Branch, Markazi, Iran.

Citation: Eskandarli, E., Zohrevand, M. & Hemesi, M. (2025). [The Comparison of Anger Rumination and Dysfunctional Thoughts in Students Whose Parents Are Divorced, With and Without Symptoms of Depressive Disorder (Persian)]. *Journal of Research in Child and Adolescent Psychotherapy*, 2(3): 1-12. <https://doi.org/10.22098/rcap.2024.13921.1030>

10.22098/rcap.2024.13921.1030

Article Info:

Received: 2023/10/29

Accepted: 2024/01/15

Available Online: 2025/12/20

Key words:

Anger rumination,
Divorce, Depression
disorder, Dysfunctional
thoughts

ABSTRACT

Objective: The objective of the present study was to compare anger rumination and dysfunctional thoughts in students who are children of divorce, focusing on those with and without symptoms of depressive disorder.

Methods: The research method employed in this study was both descriptive and comparative. The target population consisted of students who are children of divorce and were enrolled in the second secondary school in Arak at the end of the second semester during the fall and winter of the academic year 2022-2023. The students completed three questionnaires: the Narcissism Scale by Anger Sukhodolsky et al. (2001), the Dysfunctional Thought Questionnaire by Alexandrou and Bourton (2006), and the Depression Questionnaire by Book (1966). The collected data were analyzed using SPSS-23 statistical software, specifically through analysis of variance.

Results: The results revealed a significant difference between the two groups studied regarding the variables of rumination and anger. This includes components such as thoughts of anger, thoughts of revenge, memories of anger, and the identification of causes ($p < 0.05$). It was found that students who are children of divorce and have symptoms of depression exhibit higher levels of narcissism, anger, and dysfunctional thought patterns.

Conclusion: Students with divorced parents may be more vulnerable to psychological issues, such as depression. To help prevent the onset or relapse of depression in these students, it is recommended that teachers, administrators, and parents pay close attention to issues related to narcissistic anger and ineffective thought patterns. By addressing these emotional concerns, they can help prevent potential harm to these individuals.

Extended Abstract

1. Introduction

Depression is one of the most common mental disorders. This condition is associated with significant suffering, disruptions in interpersonal relationships, difficulties at work or in achieving goals, and increased mortality due to worsening health issues and a heightened risk of suicide (American Psychiatric Association, 2022). Several factors can contribute to depression, particularly in teenagers, and parental divorce is one of these factors (Sanwald et al., 2023). Research indicates that parental divorce is linked to changes in anxiety and depression, mental well-being, self-esteem, and academic problems. When considering boys specifically,

parental divorce is prospectively associated with issues at school. Children and adolescents from divorced families typically show poorer adjustment compared to their peers from non-divorced families (Storksen et al., 2005). Moreover, depression can lead to additional complications for those affected, one of which is rumination (Chu et al., 2023). Rumination plays a crucial role in the initiation and maintenance of depression (Li et al., 2023; Wang et al., 2023; Singh & Mishra, 2023). Globally, anger rumination has been linked to negative psychological outcomes over time, such as depression and suicidal thoughts (Wahba & Hamza, 2022). Rumination is a repetitive and often unavoidable process of reflecting on past experiences. Specifically, anger rumination is a frequent mental process that occurs during the experience of anger; it

*Corresponding Author:

Mahereh Eskandarli

Address: Payam Noor University, Arak Branch, Markazi, Iran.

Tel: +98 (902) 4144995

E-mail: mariazahrevand733@gmail.com

continues afterward and contributes to the persistence and escalation of that anger (Basharat & Mohammad Mehr, 2018). Dysfunctional thoughts and attitudes consist of rigid, extreme, ineffective cognitions that resist change, clouding an individual's perception of themselves, their future, and the world around them (Beyrami et al., 2014). Given these considerations, the current research aims to compare rumination and dysfunctional thoughts among students who are children of divorced parents, both with and without symptoms of depressive disorder. By understanding the differences between these two groups, the findings can be valuable to mental health professionals, ultimately aiding in the treatment of this population.

2. Materials and Methods

The present research utilized a descriptive and causal-comparative method, and it was practical in terms of its purpose. The target population consisted of all students in Arak city who were children of divorce during the fall and winter of the academic year 2022-2023, specifically those studying in the second grade of secondary school. Participants were invited to take part in the research with the consent of both themselves and their parents, employing a convenient sampling method. A total of 120 individuals were selected and divided into two groups: one group of 60 students exhibiting symptoms of depressive disorder and a second group of 60 students without such symptoms. Participants were assessed using the Anger Rumination Scale developed by Sukhodolsky

et al., as well as the Beck Depression Inventory (1966). The collected data were analyzed using both univariate and multivariate variance analysis with SPSS-23 statistical software.

3. Results

The results are presented in Table 1.

There is a significant difference in the components of angry thoughts, revenge thoughts, anger memories, and the understanding of causes between two groups: those with depressive disorder symptoms and those without ($P < 0.05$). Specifically, students who are children of divorced parents and exhibit symptoms of depression scored higher in areas such as thoughts of anger, thoughts of revenge, memories of anger, and awareness of causes compared to students without depressive disorder symptoms. In other words, children of divorce with depressive symptoms experience more anger rumination than their peers without such symptoms.

Furthermore, the results of the multivariate analysis indicated a significant difference in the ineffective thoughts variable between the two groups ($P < 0.05$). The group with depressive disorder symptoms showed higher scores in ineffective thoughts compared to the group without these symptoms. This means that students who are children of divorced parents and have depressive symptoms tend to have more dysfunctional thinking patterns than those without depressive symptoms.

Table 1. The results of multivariate and univariate variance analysis of the studied variables

The results of multivariate analysis of variance tests to investigate the difference between the two groups in the rumination components of anger							
Variable		mean square	F	Sig	The discriminant square		Statistical power
So thoughts of anger		364/008	91/470	0/0001	0/437		1/000
Thoughts of revenge		33/075	11/747	0/001	0/091		0/925
Memories of anger		95/408	18/190	0/0001	0/134		0/988
Knowing the causes		10/208	4/327	0/040	0/035		0/541
The results of variance analysis related to the comparison of two groups in the variable of ineffective thoughts							
Indicator	Sources of changes	sum of squares	Degrees of freedom	Mean of squares	F	Sig	Eta coefficient
Variable							
Dysfunctional thoughts	Fixed effect	351325/408	1	351325/408	3113/234	0/0001	0/963
	Groups	869/408	1	869/408	7/704	0/006	0/061
	error	13316/183	118	112/849			
	Total	365511/000	120				

4. Discussion and Conclusion

A significant finding from this study is that there are notable differences between the components of anger, revenge thoughts, memories of anger, and the ability to recognize causes, particularly between two groups: those with symptoms of depression and those without.

Based on these results, we can conclude that divorce can have detrimental effects on children who are vulnerable to psychological disorders, such as depression. This situation can also exacerbate issues associated with depression, including rumination on anger and the presence of dysfunctional thoughts.

5. Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

All ethical principles have been observed in all stages of the research. The information of all participants in the research was kept completely confidential. Also, all participants in the research were allowed to withdraw from the research whenever they wanted, at any stage of the research.

Funding

No financial support was received from any governmental or non-governmental organization to conduct this research.

Authors' contributions

All authors have participated in the design, implementation and writing of all sections of the present study.

Conflicts of interest

This article has no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

مقایسه نشخوار خشم و افکار ناکارآمد در دانش‌آموزان فرزند طلاق با و بدون نشانگان اختلال افسردگی

ماهره اسکندری^۱، مریم زهره‌وند^{۲*} و معصومه حمصی^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشکده پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهرود، سمنان، ایران.

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته فلسفه آموزش و پرورش، دانشگاه پیام نور، واحد اراک، مرکزی، ایران.

۳. دانشجوی کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشکده پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد خمین، مرکزی، ایران.

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۲۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۹/۲۹

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر مقایسه نشخوار خشم و افکار ناکارآمد در دانش‌آموزان فرزند طلاق با و بدون نشانگان اختلال افسردگی بود.

روش‌ها: روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع علی - مقایسه‌ای بود. جامعه مورد نظر شامل کلیه دانش‌آموزان فرزند طلاق مشغول به تحصیل در پایه دوم متوسطه شهر اراک در پاییز و زمستان سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بودند که بر اساس روش نمونه‌گیری در دسترس ۱۲۰ نفر انتخاب شدند و به دو گروه ۶۰ نفری تقسیم‌بندی شدند و به مقیاس نشخوار خشم ساکودولسکی و همکاران (۲۰۰۱)، پرسشنامه افکار ناکارآمد دی الکساندرو و بورتون (۲۰۰۶) و پرسشنامه افسردگی بک (۱۹۶۶) پاسخ دادند. داده‌ها نیز از طریق تحلیل واریانس چند و تک متغیره و با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS-23 تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین دو گروه مورد بررسی در متغیرهای نشخوار خشم (مؤلفه‌های پس فکریهای خشم، افکار انتقام، خاطره‌های خشم و شناختن علت‌ها) و افکار ناکارآمد تفاوت معناداری وجود دارد ($p=0/05$). به‌طوری که دانش‌آموزان فرزند طلاق با نشانگان اختلال افسردگی میزان نشخوار خشم و افکار ناکارآمد بیشتری داشتند.

نتیجه‌گیری: دانش‌آموزان دارای سابقه طلاق والدین، به‌واسطه این اتفاق، ممکن است بیشتر مستعد مشکلات روان‌شناختی (مانند افسردگی) باشند؛ در نتیجه به معلمان، مدیران و والدین پیشنهاد می‌شود که برای جلوگیری و یا عود افسردگی در این گونه از افراد، نشخوار خشم و افکار ناکارآمد را بیشتر مدنظر قرار دهند تا از آسیب‌های احتمالی پیشگیری شود.

کلیدواژه‌ها:

افکار ناکارآمد، اختلال افسردگی، طلاق، نشخوار خشم

مقدمه

افسردگی^۱ یکی از شایع‌ترین اختلالات روانی است. این بیماری با رنج قابل توجه، اختلال در روابط بین‌فردی، کار و موفقیت و افزایش مرگ و میر از طریق تشدید مشکلات سلامتی و افزایش خطر خودکشی همراه است (انجمن روان‌پزشکی آمریکا، ۲۰۲۲). افسردگی معمولاً به‌دلیل تضادهای آشکار در نیازهای انرژی و جهت‌گیری سرزنش به‌عنوان نشانه - ای متضاد از پرخاشگری و خشم در نظر گرفته می‌شود. با این حال مطالعات تجربی نشان می‌دهد که وجود افسردگی، خطر خشم و پرخاش به خود و دیگران را افزایش می‌دهد. شواهد قابل توجهی برای ارتباط بین افسردگی و خشم و پرخاشگری وجود دارد. تعدادی از عواقب افسردگی مانند انزوا، از دست دادن حمایت اجتماعی، نشخوار خشم^۲ و تکانشگری، به افزایش پرخاشگری کمک می‌کند؛ بنابراین رویدادهای منفی با تأثیر

عاطفی کافی می‌تواند هم افسردگی و هم خشم ایجاد کند. افسردگی باید جنبه معمول از ارزیابی سلامت روان باشد و در صورت وجود، باید به‌عنوان عامل خطر برای پرخاشگری در نظر گرفته شود (داتون و کاراکانتا^۳، ۲۰۱۳). از طرفی دیگر برخی از عوامل ممکن است باعث بروز افسردگی، به‌خصوص در نوجوانان شود که طلاق والدین می‌تواند یکی از این عوامل باشد (سانوالد^۴ و همکاران، ۲۰۲۳؛ اوپید^۵ و همکاران، ۲۰۲۱). در واقع طلاق والدین با تغییر نسبی در اضطراب و افسردگی، به‌زیستی ذهنی، عزت نفس و مشکلات مدرسه همراه است. با در نظر

1. damage
2. Rumination of anger
3. Dutton, Karakanta
4. Sanwald
5. Obeid

* نویسنده مسئول:

مریم زهره‌وند

نشانی: دانشگاه پیام نور، واحد اراک، مرکزی، ایران.

تلفن: ۰۹۸ (۹۰۲) ۴۱۴۴۹۹۵

پست الکترونیکی: mariazohrevand733@gmail.com

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

موجب اشتغال ذهنی بیشتر با آن افکار می‌شود (لیورات و همکاران^۳، ۲۰۱۱). شواهد قابل توجهی وجود دارد که نشخوار فکری خلق و خوی افسرده را در بزرگسالان حفظ یا تشدید می‌کند و چندین مطالعه این یافته را در بین کودکان و نوجوانان تکرار کرده‌اند؛ علاوه بر این افکار مزاحم با پریشانی روان‌شناختی و علائم افسردگی همراه بوده است. پژوهشگران نشان دادند پاسخ‌های استرس‌نا سازگار (به‌ویژه نشخوار فکری) با تغییر در افسردگی در طول زمان مرتبط است و نشخوار فکری از نظر پیش‌بینی افسردگی برای دختران مضر است. همچنین پژوهشگران نشان دادند که نشخوار فکری به‌عنوان یک عامل خطر فراتشخیصی نه تنها برای افسردگی بلکه برای مجموعه‌ای از اختلالات روانی مشهود است (لیوبومیرسکی^۴ و همکاران، ۲۰۱۵). این افراد از نشخوارگری به‌عنوان راهی برای تنظیم و مدیریت خشم و هیجان‌های منفی استفاده می‌کنند (پترز و همکاران^۵، ۲۰۱۴). گاسکین (۱۹۹۲) در پژوهشی بر روی دانش‌آموزان بیان داشت برای مقابله با استرس‌های غیرقابل کنترل، کودکان باید بتوانند احساسات منفی خود را مدیریت کنند. نظریه سبک-های پاسخ نولن هکسما ادعا می‌کند که استفاده بزرگسالان از نشخوار فکری به‌عنوان پاسخی به احساسات منفی بر حفظ یا کاهش خلق منفی تأثیر می‌گذارد؛ لذا نتایج این پژوهش نشان داد نشخوار فکری در مورد موضوع لذت به خلق و خوی مثبت‌تر منجر می‌شود؛ در حالی که نشخوار فکری روحیه منفی را در موقعیت‌های ترس، غم و عصبانیت حفظ می‌کند. با وجود تمام احساسات، پسرها نسبت به دخترها، به تأثیر نشخوار فکری بر احساسات منفی آگاهی بیشتری داشتند.

از طرفی دیگر محققان ادعا می‌کنند تقریباً تمام مشکلات دوران پیش از بلوغ، در سه بخش بزرگ خشم، اضطراب و افسردگی قرار می‌گیرند (وایلد^۶، ۲۰۱۳). از آنجا که نوجوانان دارای والدین مطلقه، آسیب‌پذیری بیشتری برای تجربه‌ی مشکلات روانی به‌ویژه افسردگی دارند (لیستیاندینی و کسریستانی^۷، ۲۰۱۹)، ممکن است افکار ناکارآمد^۸

گرفتن پسرها به‌طور جداگانه، طلاق والدین از نظر آینده فقط با مشکلات مدرسه مرتبط است. کودکان و نوجوانان طلاق عموماً سازگاری ضعیف‌تری نسبت به هم‌تایان خود در خانواده‌های غیرطلاق‌نشان می‌دهند. بنابراین ایجاد ناراحتی روانی و مشکلات سازگاری در دوران نوجوانی بین کسانی که تجربه طلاق در دوران کودکی دارند و کسانی که چنین تجربه‌ای ندارند، متفاوت است و می‌تواند بر علائم اضطراب و افسردگی در افراد تأثیر دارد (استورکسن و همکاران^۱، ۲۰۰۵) و نوجوانان را با مشکلات متعدد فیزیولوژیکی و روانی مواجه شوند (گومز و تادروس^۲، ۲۰۲۳). زمینه لیو^۳ (۲۰۲۲) نیز در یک پژوهش فراتحلیل به این نتیجه رسید که بین طلاق والدین و افسردگی فرزندان همبستگی معنی‌داری وجود دارد و زنان نوجوان بیشتر از مردان علائم افسردگی را گزارش کردند؛ بنابراین جدایی والدین ممکن است عواقب سلامتی طولانی مدتی برای افراد آسیب‌پذیری داشته باشد که در سنین نوجوانی از بیماری روانی رنج می‌برند. نوجوانان افسرده با والدین جدا از هم در مقایسه با نوجوانان افسرده با والدینی که از هم جدا نشده‌اند، در معرض خطر بیشتری برای عود افسردگی در بزرگسالی هستند؛ علاوه بر این در میان همسالان غیر افسرده همسان، هیچ ارتباطی بین جدایی والدین و افسردگی بزرگسالان یافت نشد (بومن و همکاران^۴، ۲۰۱۷). در حالی که فرزندان والدین مطلقه به‌عنوان یک گروه مشکلات سازگاری بیشتری نسبت به فرزندان والدینی که هرگز طلاق نگرفته‌اند، دارند. این دیدگاه که طلاق به خودی خود علت اصلی این علائم است، باید در پرتو تحقیقات جدیدتر که اثرات منفی مشکلات آشفته را مستند می‌کند، مورد بررسی قرار گیرد.

در این بین افسردگی می‌تواند باعث بروز مشکلاتی نیز در افراد مبتلا به این اختلال شود که یکی از این مشکلات نشخوار فکری^۵ است (چو^۶ و همکاران، ۲۰۲۳) که نقش کلیدی در شروع و حفظ افسردگی دارد (لی^۷ و همکاران، ۲۰۲۳؛ وانگ^۸ و همکاران، ۲۰۲۳؛ کوکونه^۹ و همکاران، ۲۰۲۳؛ سینگ و میشر^{۱۰}، ۲۰۲۳؛ واتکینز^{۱۱}، ۲۰۱۶؛ سلیمانی، سهرابی و شمس، ۱۳۹۳؛ باقری‌نژاد، صالحی فدری و طباطبایی، ۱۳۸۹). در واقع در سراسر جهان نشخوار خشم در طول زمان با پیامدهای روان‌شناختی بدی مثل افسردگی و افکار خودکشی همراه بوده است (وهبا و حمزا^{۱۲}، ۲۰۲۲). در واقع نشخوارگری، فرایند تکرار شونده و معمولاً غیرقابل اجتناب تفکر درباره تجربیات قدیم است. نشخوار خشم، فرایند ذهنی اجتناب‌ناپذیر و مکرری است که در مسیر تجربه خشم آشکار می‌شود و بعد از آن ادامه می‌یابد و مسئول استمرار و زیاد شدن خشم به حساب می‌آید (بشارت و محمدمهر^{۱۳}، ۱۳۸۸). نشخوارگری به‌عنوان یک فرایند فراشناختی، با تمرکز افراطی بر افکار کلیشه‌ای تعیین می‌شود که از کوشش برای فرونشانی افکار ناخواسته نشأت گرفته است؛ در حالی که

1. Storksens
2. Gomez & Tadros
3. Liu
4. Bohman
5. Rumination
6. Chu
7. Li
8. Wang
9. Kökönyei
10. Singh & Mishra
11. Watkins
12. Wahba, Hamza
13. Liverant
14. Lyubomirsky
15. Peters
16. Wilde
17. Listiyandini, Kusristanti
18. Dysfunctional thoughts

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

نشانه‌های افسردگی را در افراد تشدید و پیش‌بینی کند (محرابی و همکاران، ۱۴۰۱؛ جورما، ۲۰۱۵؛ کرقلی، کلپی و تسکیلیس، ۲۰۱۳؛ لوسادا و همکاران، ۲۰۰۶). ویلالوبوس^۴ و همکاران (۲۰۲۱) نیز در پژوهشی بیان داشتند که افکار ناکارآمد به علائم افسردگی منجر می‌شود. در واقع سوم و عمیق‌تر با نام‌های مترادف باورهای هسته‌ای^۵، باورهای زیربنایی^۶ و طرحواره‌ها^۷ شناخته شده‌اند که در برخورد با استرس‌های موقعیتی یا شرایط بحرانی در زندگی، برانگیخته می‌شوند و خود را در قالب افکار ناکارآمد در نظام تفکر فرد نشان می‌دهند؛ به عبارتی، نوع نگرش و افکار افراد نسبت به خود و محیط پیرامون در ایجاد و افزایش ادراکاتش مؤثر است. افرادی که نگرش‌های سالم و کارآمد دارند و از تدابیر مقابله‌ای سازگارانه و موفق بهره می‌برند و دارای ارتباط بین فردی سالم، رضایت از زندگی و احساس آرامش هستند (ولز، ۲۰۰۹). افکار و نگرش‌های ناکارآمد مجموعه‌ای از شناخت‌هایی هستند که انعطاف‌ناپذیر، افراطی، ناکارآمد و مقاوم در برابر تغییر هستند و نظام شناختی فرد را تحت الشعاع خود قرار می‌دهند؛ به‌طوری که افراد مبتلا، ارزیابی درست و واقع‌بینانه‌ای از خود، آینده و دنیای پیرامون خود ندارند (بیرامی و همکاران، ۱۳۹۴).

بنابر مباحث گفته شده و با توجه به افزایش آمار طلاق در جامعه، این انتظار می‌رود که فرزندان زوجینی که طلاق می‌گیرند بیشتر از دیگران مستعد درگیر شدن با مشکلات روان‌شناختی باشند؛ بنابراین لزوم بررسی و ارزیابی این گونه از افراد اهمیت زیادی پیدا می‌کند. از طرفی دیگر، مطالعات اندکی تأثیر این اتفاق را بر سلامت روان در جمعیت نوجوانان مقایسه کرده‌اند؛ بنابراین پژوهش حاضر به دنبال مقایسه نشخوارخشم و افکار ناکارآمد در دانش‌آموزان فرزند طلاق با و بدون نشانگان اختلال افسردگی بود تا با شناخت نوع و میزان تفاوت این دو گروه و در اختیار قرار دادن نتایج این پژوهش برای متخصصان سلامت‌روان بتواند در درمان این دسته از افراد کمک‌کننده باشد.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع علی-مقایسه‌ای و از نظر هدف نیز کاربردی بود. جامعه مورد نظر شامل کلیه دانش‌آموزان فرزند طلاق شهر اراک در پاییز و زمستان سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بودند که در پایه دوم متوسطه مشغول به تحصیل بودند که با کسب رضایت از آن‌ها و والدینشان به پژوهش دعوت شدند که بر اساس روش نمونه‌گیری در دسترس ۱۲۰ نفر انتخاب شدند و به دو گروه ۶۰ نفری با نشانگان اختلال افسردگی (۶۰ نفر) و بدون نشانگان اختلال افسردگی (۶۰ نفر) تقسیم‌بندی شدند. معیار ورود به پژوهش شامل عدم ابتلا به اختلال

روان‌شناختی دیگر در گروه با نشانگان اختلال افسردگی و عدم ابتلا به هیچ اختلال روان‌شناختی در گروه بدون نشانگان اختلال افسردگی، رضایت والدین دانش‌آموزان برای شرکت در پژوهش و عدم مصرف داروهای روان‌پزشکی بود؛ همچنین معیارهای خروج شامل ناقص پر کردن پرسشنامه‌ها و انصراف از شرکت در پژوهش بود. شیوه اجرای پژوهش بدین صورت بود که ابتدا پرسشنامه افسردگی بک در بین دانش‌آموزان توزیع شد؛ سپس با توجه به نقطه برش مشخص شده در این پرسشنامه، افرادی که دارای نمرات بالاتری در این پرسشنامه بودند در گروه با اختلال افسردگی و کسانی که نمراتی کمتر از نقطه برش کسب کردند، در گروه بدون اختلال افسردگی قرار گرفتند. در این بین، تمام ملاحظات اخلاقی اعم از رعایت اصل رازداری، محرمانه بودن نتایج به‌دست آمده برای هر یک از شرکت‌کنندگان و توجه به عدم آسیب‌رساندن مالی و معنوی برای شرکت‌کنندگان رعایت شده بود. در نهایت داده‌ها از طریق تحلیل واریانس چند و تک متغیره و با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS-23 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. ذکر این نکته لازم است که شرکت‌کنندگان برای نزدیک بودن شرایط به یکدیگر همتا شدند.

ابزار پژوهش

مقیاس نشخوار خشم^۸: این پرسشنامه توسط (ساکودولسکی و همکاران، ۲۰۰۱) ساخته شد و یک آزمون ۱۹ سوالی است که تمایل به تفکر در مورد موقعیت‌های خشم‌انگیز فعلی و یادآوری تجربه‌های خشم‌انگیز گذشته را می‌سنجد. نمره‌گذاری آزمون به‌صورت یک طیف لیکرت ۴ درجه‌ای است که نمره بیشتر، بیانگر نشخوار خشم بیشتر است. این پرسشنامه شامل چهار مقیاس پس فکری (سؤالات ۷، ۸، ۹، ۱۷، ۱۸، ۱۹)، افکار انتقام (۴، ۶، ۱۳، ۱۵)، خاطره‌های خشم (۱، ۲، ۳، ۵، ۱۴) و شناختن علت‌ها (۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۶) است. از محاسبه مجموع نمره‌های سؤالات چهار زیرمقیاس، نمره نشخوار خشم کلی به‌دست می‌آید. ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس نشخوار خشم در پژوهش‌های مختلف مورد تأیید قرار گرفته است (ساکودولسکی و همکاران، ۲۰۰۱؛ ماکسول و همکاران، ۲۰۰۵)؛ همچنین روایی محتوایی مؤلفه‌های پس فکری خشم، افکار تلافی‌جویانه، خاطره‌های خشم و شناختن علت‌ها

1. Jurma
2. Kerqeli
3. Losada
4. Villalobos
5. core beliefs
6. underlying beliefs
7. schema
8. Wells
9. Anger Rumination Scale (ARS)
10. Sukhodolsky
11. Maxwell

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

(۱۲) و مؤلفه جسمانی افسردگی (سؤالات ۱۵، ۱۷، ۱۹، ۲۰، ۱۰، ۱۱، ۱۶، ۱۸، ۲۱). هرچه فرد نمره بالاتری بگیرد، شدت افسردگی بیشتری را دارد. پژوهشگران دو ویژگی روان‌سنجی افسردگی بک را در نمونه بیماران افسرده ایرانی، با استفاده از ضریب الفای کرونباخ (برای بررسی پایایی)، ضرایب همسانی درونی، روایی سازه و تحلیل عاملی (برای بررسی روایی) بررسی کردند و نشان دادند که پرسش نامه افسردگی بک در جمعیت ایرانی، روایی و پایایی مناسبی برخوردار است (تمنایی فر و همکاران، ۱۳۸۷) (دابسون و محمد خانی، ۲۰۰۷). ضریب اعتبار کل پرسشنامه افسردگی بک برای هر ۲۱ آیتم برابر با ۰/۹۱۳ محاسبه شده است و وزن عاملی به دست آمده برای سه عامل عاطفی، شناختی و جسمی به ترتیب برابر با ۰/۲۳، ۰/۴۹، ۰/۴۳ گزارش شده است (تمنایی فر و همکاران، ۱۳۸۷) نیز در پژوهشی آلفای کرونباخ آن را ۰/۹۱ به دست آورد. آلفای کرونباخ پرسشنامه فوق در پژوهش حاضر برابر با ۰/۸۲ بود.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر تعداد ۱۲۰ نفر شرکت داشتند که در دو گروه با نشانگان اختلال افسردگی (۶۰ نفر) و بدون نشانگان اختلال افسردگی (۶۰ نفر) قرار داشتند. از نظر جنسیت در گروه با نشانگان اختلال افسردگی تعداد ۳۷ نفر (۶۱/۷۰ درصد) پسر و ۲۳ نفر (۳۸/۳۰ درصد) دختر و در گروه بدون نشانگان اختلال افسردگی تعداد ۳۳ نفر (۵۵/۰۰ درصد) پسر و ۲۷ نفر (۴۵/۰۰ درصد) دختر بودند؛ همچنین از نظر سنی نیز میانگین سنی گروه با نشانگان اختلال افسردگی ۱۶/۹۵ و میانگین سنی گروه بدون نشانگان اختلال افسردگی ۱۶/۸۵ بود. در ادامه و در جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد هر یک متغیرهای مورد نظر گزارش شده است.

1. Di Alexandro and Burton
2. Márquez-González
3. Beck's Depression Inventory

ترتیب به ۰/۷۰، ۰/۸۲، ۰/۷۹ و ۰/۷۸ محاسبه شد (بشارت، ۲۰۱۱؛ بشارت و محمد مهر، ۲۰۰۹). میزان آلفای کرونباخ پرسشنامه فوق در پژوهش حاضر برابر با ۰/۷۸ بود.

پرسشنامه افکار ناکارآمد (دی الکساندرو و بورتون، ۲۰۰۶): پرسشنامه افکار ناکارآمد یا نگرش‌های ناکارآمد توسط دی الکساندرو و بورتون (۲۰۰۶) طراحی و اعتباریابی شده است؛ این پرسشنامه شامل ۲۲ گویه بسته پاسخ بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت (از کاملاً موافقم ۵، موافقم ۴، نظری ندارم ۳، مخالفم ۲، کاملاً مخالفم ۱) است. نمره بیشتر به معنای دارا بودن افکار ناکارآمد بیشتر است (به نقل از مارگوثرز - گونزالز و همکاران، ۲۰۰۷). این پرسشنامه هیچ مؤلفه‌ای ندارد. این پرسشنامه در ایران توسط تقی‌پور (۱۳۹۱) اعتباریابی شده است. در این پژوهش جهت اطمینان بیشتر، برای تعیین روایی پرسشنامه، از روایی صوری و محتوایی استفاده گردید؛ بدین صورت که پس از تهیه پرسشنامه، به نظرخواهی از استادان راهنما و مشاور پرداخته شد و پس از حذف و اضافه‌های لازم و انجام تحلیل عاملی، روایی صوری و محتوایی پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت. در همین پژوهش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۷، اعتبار بازآزمایی آن پس از سه هفته ۰/۸۰ و شاخص همسانی درونی آن ۰/۲۴ برآورد شد. آلفای کرونباخ پرسشنامه فوق در پژوهش حاضر برابر با ۰/۸۶ بود.

پرسشنامه افسردگی بک^۳: پرسشنامه حاضر یک پرسشنامه ۲۱ آیتی خودگزارشی است که به اندازه‌گیری نشانه‌های افسردگی که فرد در طی ۲ هفته گذشته تجربه کرده است، می‌پردازد و هر آیتم بر اساس یک درجه‌بندی ۴ نمره‌ای از ۰ تا ۳ نمره‌گذاری می‌شود. این پرسشنامه برای ارزشیابی نشانگان منطقی با ملاک‌های تشخیص اختلال افسردگی که انجمن روان‌پزشکی آمریکا در راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی ارائه داده کاربرد دارد. افسردگی بک، روایی و پایایی خوبی دارد. این پرسشنامه دارای سه مؤلفه است: مؤلفه شناختی افسردگی (سؤالات ۱، ۲، ۴، ۹، ۱۳، ۳، ۱۴، ۵، ۶، ۷، ۸)، مؤلفه عاطفی افسردگی (سؤالات ۱، ۲، ۴، ۹،

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای وابسته

متغیرها	گروه	میانگین	انحراف استاندارد
پس فک‌های خشم	با نشانگان اختلال افسردگی	۱۶/۳۰	۱/۸۶
	بدون نشانگان اختلال افسردگی	۱۲/۸۱	۱/۱۱
افکار انتقام	با نشانگان اختلال افسردگی	۱۲/۳۵	۱/۷۳
	بدون نشانگان اختلال افسردگی	۱۱/۳۰	۱/۶۱
خاطره‌های خشم	با نشانگان اختلال افسردگی	۱۳/۲۱	۲/۴۷
	بدون نشانگان اختلال افسردگی	۱۱/۴۳	۲/۰۸
شناختن علت‌ها	با نشانگان اختلال افسردگی	۱۱/۹۰	۱/۵۸
	بدون نشانگان اختلال افسردگی	۱۱/۳۱	۲/۴۸

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

متغیرها	گروه	میانگین	انحراف استاندارد
نمره کل نشخوار خشم	با نشانگان اختلال افسردگی	۵۳/۷۶	۳/۲۳
	بدون نشانگان اختلال افسردگی	۴۸/۸۶	۴/۷۴
افکار ناکارآمد	با نشانگان اختلال افسردگی	۵۶/۸۰	۱۲/۵۲
	بدون نشانگان اختلال افسردگی	۵۱/۴۱	۸/۳۰

همان‌طور که مشاهده می‌شود میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای مورد بررسی، گزارش شده است. به منظور آزمون فرضیه فوق، از روش تحلیل واریانس چند متغیره استفاده شد. قبل از آزمون این فرضیه، ابتدا مفروضه‌های آماری تحلیل واریانس چند متغیره مؤلفه‌های نشخوار خشم بررسی شد. با بررسی جدول M باکس مشخص شد مفروضه همگنی ماتریس واریانس کوواریانس رعایت نشده است ($F=2/121$, $p=0/020$) که حاکی از آن است که ماتریس‌های واریانس متغیر وابسته برای سطوح متغیر مستقل برابراند؛

همچنین بررسی این مفروضه از طریق آزمون کرویت بارتلت نشان داد که همبستگی بین متغیرهای وابسته برای ادامه تحلیل کافی است ($p=0/001$, $F=30/572$ ، اندازه تقریبی مجذور خی). در نهایت بررسی آزمون لون نشان داد که فرض همگنی واریانس‌ها برای مؤلفه‌های پس فکری خشم ($F=1/981$, $p=0/162$)، افکار انتقام ($F=0/863$, $p=0/339$)، خاطره‌های خشم ($F=2/758$, $p=0/099$) و شناختن علت‌ها ($F=0/170$, $p=0/681$) رعایت شده است. در ادامه، نتایج مربوط به لامبدای ویلکز و تی هاتلینگ برای هر دو متغیر در جدول ۲ آمده است.

همان‌طور که مشاهده می‌شود میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای مورد بررسی، گزارش شده است. به منظور آزمون فرضیه فوق، از روش تحلیل واریانس چند متغیره استفاده شد. قبل از آزمون این فرضیه، ابتدا مفروضه‌های آماری تحلیل واریانس چند متغیره مؤلفه‌های نشخوار خشم بررسی شد. با بررسی جدول M باکس مشخص شد مفروضه همگنی ماتریس واریانس کوواریانس رعایت نشده است ($F=2/121$, $p=0/020$) که حاکی از آن است که ماتریس‌های واریانس متغیر وابسته برای سطوح متغیر مستقل برابراند؛

جدول ۲. نتایج مربوط به آماره لامبدای ویلکز و تی هاتلینگ مؤلفه‌های نشخوار خشم

متغیر	اثر	مقدار	F	فرضیه	df	خطای	سطح معنی داری	نسبت مجذور آتا
نشخوار خشم	لامبدای ویلکز	۰/۴۸۸	۳۰/۱۱۵	۴	۱۱۵	۰/۰۰۰۱	۰/۵۱۲	۰/۵۱۲
	تی هاتلینگ	۱/۰۴۷	۳۰/۱۱۵	۴	۱۱۵	۰/۰۰۰۱	۰/۵۱۲	۰/۵۱۲

نتایج مربوط به لامبدای ویلکز و تی هاتلینگ نشان داد که بین دو گروه با و بدون نشانگان اختلال افسردگی از لحاظ حداقل یک مؤلفه در بین مؤلفه‌های مورد بررسی، تفاوت وجود دارد. نتایج مربوط اثرات بین آزمودنی از طریق تحلیل واریانس چند متغیره نیز در جدول ۳ آمده است.

نتایج مربوط به لامبدای ویلکز و تی هاتلینگ نشان داد که بین دو گروه با و بدون نشانگان اختلال افسردگی از لحاظ حداقل یک مؤلفه در بین مؤلفه‌های مورد بررسی، تفاوت وجود دارد. نتایج مربوط اثرات بین آزمودنی از طریق تحلیل واریانس چند متغیره نیز در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. نتایج آزمون‌های تحلیل واریانس چند متغیری برای بررسی تفاوت دو گروه در مؤلفه‌های نشخوار خشم

متغیر	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری	مجذور آتای تفکیکی	توان آماری
پس فکری خشم	۳۶۴/۰۰۸	۹۱/۴۷۰	۰/۰۰۰۱	۰/۴۳۷	۱/۰۰۰
افکار انتقام	۳۳/۰۷۵	۱۱/۷۴۷	۰/۰۰۱	۰/۰۹۱	۰/۹۲۵
خاطره‌های خشم	۹۵/۴۰۸	۱۸/۱۹۰	۰/۰۰۰۱	۰/۱۳۴	۰/۹۸۸
شناختن علت‌ها	۱۰/۲۰۸	۴/۳۲۷	۰/۰۴۰	۰/۰۳۵	۰/۵۴۱

* $P<0/05$

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، بین مؤلفه‌های پس فکری خشم، افکار انتقام، خاطره‌های خشم و شناختن علت‌ها بین دو گروه با و بدون نشانگان اختلال افسردگی، تفاوت معناداری وجود دارد ($p=0/05$)؛ به‌طوری که با توجه به جدول میانگین‌ها (جدول ۱) گروه با نشانگان اختلال افسردگی در مؤلفه‌های پس فکری خشم، افکار انتقام، خاطره‌های خشم و شناختن علت‌ها نمرات بالاتری نسبت به گروه بدون نشانگان اختلال افسردگی کسب کرده بودند؛ به عبارتی، دیگر دانش‌آموزان فرزند طلاق دارای نشانگان اختلال افسردگی، نشخوار خشم بیشتری نسبت دانش‌آموزان فرزند طلاق بدون نشانگان اختلال افسردگی داشتند.

همچنین با توجه به بررسی یک متغیر مستقل در دو گروه از تحلیل واریانس تک متغیره برای ارزیابی متغیر افکار ناکارآمد استفاده شد. نتایج آزمون لون نشان داد که همگنی واریانس‌ها برای متغیر افکار ناکارآمد ($F=8/640$, $p=0/004$) رعایت نشده است؛ همچنین آزمون‌های مربوط به همگنی شیب خط رگرسیون و همسانی واریانس‌ها نیز انجام شده است. بر اساس نتایج این آزمون‌ها، شیب خط رگرسیون برای هر دو شرایط آزمایشی در هر یک از متغیرهای مورد بررسی در سطح $p<0/05$ یکسان بود؛ بدین ترتیب، نتایج تحلیل واریانس تک متغیره مربوط به مقایسه گروه‌های مورد نظر در متغیر افکار ناکارآمد در جدول ۴ آمده است.

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، بین مؤلفه‌های پس فکری خشم، افکار انتقام، خاطره‌های خشم و شناختن علت‌ها بین دو گروه با و بدون نشانگان اختلال افسردگی، تفاوت معناداری وجود دارد ($p=0/05$)؛ به‌طوری که با توجه به جدول میانگین‌ها (جدول ۱) گروه با نشانگان اختلال افسردگی در مؤلفه‌های پس فکری خشم، افکار انتقام، خاطره‌های خشم و شناختن علت‌ها نمرات بالاتری نسبت به گروه بدون نشانگان اختلال افسردگی کسب کرده بودند؛ به عبارتی، دیگر دانش‌آموزان فرزند طلاق دارای نشانگان اختلال افسردگی، نشخوار خشم بیشتری نسبت دانش‌آموزان فرزند طلاق بدون نشانگان اختلال افسردگی داشتند.

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

جدول ۴. نتایج تحلیل واریانس مربوط به مقایسه دو گروه در متغیر افکار ناکارآمد

شاخص متغیر	منابع تغییرات	مجموع مجدورها	درجه آزادی	میانگین مجدورها	نسبت F	سطح معناداری	ضریب سهمی تا
افکار ناکارآمد	اثر ثابت	۳۵۱۳۲۵/۴۰۸	۱	۳۵۱۳۲۵/۴۰۸	۳۱۱۳/۲۳۴	۰/۰۰۰۱	۰/۹۶۳
	گروه‌ها	۸۶۹/۴۰۸	۱	۸۶۹/۴۰۸	۷/۷۰۴	۰/۰۰۶	۰/۰۶۱
	خطا	۱۳۳۱۶/۱۸۳	۱۱۸	۱۱۲/۸۴۹			
	جمع	۳۶۵۵۱۱/۰۰۰	۱۲۰				

براساس آنچه در جدول ۴ مشاهده می‌شود، نتایج حاصل از اجرای تحلیل واریانس چند متغیره برای دو گروه نشان داد که بین دو گروه با و بدون نشانگان اختلال افسردگی در متغیر افکار ناکارآمد تفاوت معناداری وجود دارد ($P < ۰/۰۵$). به‌طوری که با توجه به جدول میانگین‌ها (جدول ۱) گروه با نشانگان اختلال افسردگی در متغیر افکار ناکارآمد نمرات بالاتری نسبت به گروه بدون نشانگان اختلال افسردگی کسب کرده بودند؛ به عبارت دیگر، دانش‌آموزان فرزند طلاق دارای نشانگان اختلال افسردگی افکار ناکارآمد بیشتری نسبت دانش‌آموزان فرزند طلاق بدون نشانگان اختلال افسردگی داشتند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر مقایسه نشخوار خشم و افکار ناکارآمد در دانش‌آموزان فرزند طلاق با و بدون نشانگان اختلال افسردگی بود. یکی از نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر این بود که بین مؤلفه‌های پس فکری خشم، افکار انتقام، خاطره‌های خشم و شناختن علت‌ها بین دو گروه با و بدون نشانگان اختلال افسردگی تفاوت معناداری وجود دارد. این نتیجه با پژوهش‌های (لی و همکاران، ۲۰۲۳، سینگ و میشر، ۲۰۲۳، لیوبومیرسکی و همکاران، ۲۰۲۳، وهبا و حمزا، ۲۰۲۲، واتکیتز، ۲۰۱۶، سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۳، باقری‌نژاد و همکاران، ۱۳۸۹) همسو است. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که در دیدگاه روان‌کاوی افسردگی به‌علت خشم معطوف خود است؛ همچنین در مطالعات مختلف از خشم به‌عنوان متغیر مؤثر بر افسردگی یاد شده است، نشخوار خشم نیز دربرگیرنده فرایندهای شناختی راجعه و ناخواسته است که طی تجربه خشم ظاهر می‌شود و پس از آن نیز ادامه می‌یابد (ساکودولسکی و همکاران، ۲۰۰۱). همین‌طور از آنجا که افسردگی زیرمجموعه اختلالات خلقی محسوب می‌شود و یکی از ویژگی‌های تشخیصی آن خلق پایین است و خلق پایین افکار منفی را فرا می‌خواند، در نتیجه نشخوار فکری در افسردگی بیشتر از افراد بهنجار مشاهده می‌شود؛ بنابراین، نشخوار خشم از نشانه‌های مهم اختلال افسردگی است و یافته‌های پژوهشی مختلف رابطه بین نشخوار خشم و افسردگی را تأیید کرده‌اند؛ زیرا نشخوار خشم با وخامت، شروع، بازگشت و استمرار

افسردگی رابطه دارد (بشارت و محمد مهر، ۱۳۸۸؛ ماکسول و همکاران، ۲۰۰۵). به نظر می‌رسد که نشخوار فکری با ناامیدی بالاتر و تمرکز دایمی با ناامیدی کمتر رابطه دارد؛ همچنین نشخوارگران از مشکلات حادث‌تری در ارتباطات صمیمانه رنج می‌برند که همین عوامل باعث بروز افسردگی می‌تواند باشد؛ بنابراین نشخوار پاسخی رایج به خلق منفی است؛ بنابراین، خشم که معمولاً به‌عنوان هیجان منفی نگریسته می‌شود، می‌تواند در بیماران افسرده مورد نشخوار قرار گیرد. بین نشخوار خشم و افسردگی رابطه مثبت معنادار وجود دارد؛ به این صورت که نشخوار خشم بیشتر با افزایش شدت افسردگی همراه است. تحقیقات دیگر نشان داده‌اند که نشخوار در پاسخ به نشانه‌های افسردگی پیش‌بینی‌کننده شروع دوره‌های جدید اختلال افسردگی اساسی است و این افراد معمولاً دوره‌های افسردگی پایدارتر و شدیدتری دارند. سینگ و میشر (۲۰۲۳) نیز در همین رابطه بیان داشتند در میان زنانی که امتیاز بالایی در روان‌رنجورخویی کسب کردند، آن‌هایی که تمایل به نشخوار فکری پایینی داشتند، نسبت به سایر زنانی که امتیاز بالایی در نشخوار فکری داشتند، اضطراب و افسردگی کمتری نشان دادند؛ بنابراین می‌توان چنین نتیجه گرفت که نشخوار فکری در افراد دارای نشانگان افسردگی می‌تواند بیشتر از افراد عادی و بهنجار باشد و فکری‌های خشم نسبت به محیط و دیگران، افکار انتقام نسبت به کسانی که باعث بروز خشم در این افراد شده و خاطره‌های خشم به یادسپرده شده توسط این افراد که می‌تواند افکار و رفتار این افراد تحت تأثیر قرار دهد، می‌تواند باعث بروز نشانگان افسردگی در این افراد شود. کاسترو^۱ و همکاران (۲۰۲۳) معتقدند که نشخوار فکری یک مکانیسم تنظیم هیجانی است که به‌شدت با توسعه و حفظ آسیب‌شناسی روانی درونی در نوجوانی و بزرگسالی مرتبط است که رفتارهای والدینی نقش اساسی در رشد نشخوار فکری در کودکان و نوجوانان ایفا می‌کند. در همین زمینه، وانگ و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی بیان داشتند که مشکلات درون‌سازی نوجوانان یک عامل خطر برای افسردگی درک شده والدین است و نشخوار فکری نامطلوب، نقش مهمی در رابطه بین مشکلات درون‌سازی و افسردگی درک شده والدین دارد. کوکونیه و همکاران (۲۰۲۳) نیز همسو با نتیجه به‌دست آمده بیان

1. Castro

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

داشتند که نشخوار فکری به‌عنوان نوعی از تنظیم هیجان با افسردگی رابطه دارد و آن را پیش‌بینی می‌کند. بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده و همسو با پژوهش‌های پیشین انتظار می‌رود که میزان نشخوار فکری در نوجوانان طلاق با نشانگان اختلال افسردگی بیشتر از گروه دیگر باشد.

یکی دیگر از نتایج به دست آمده این بود که بین دو گروه با و بدون نشانگان اختلال افسردگی در متغیر افکار ناکارآمد تفاوت معناداری وجود دارد. این نتیجه با پژوهش‌های (محرابی و همکاران، ۱۴۰۱، کرقلی و همکاران، ۲۰۱۳، لوسادا و همکاران، ۲۰۰۶) همسو است. در واقع افکار ناکارآمد، نشانه‌های افسردگی را در افراد تشدید و پیش‌بینی کند؛ به عبارتی، نوع نگرش افراد نسبت به خود و محیط پیرامون در ایجاد و افزایش ادراکاتش مؤثر است. افرادی که نگرش‌های سالم و کارآمد دارند و از تدابیر مقابله‌ای سازگارانه و موفق بهره می‌برند و دارای ارتباط بین فردی سالم، رضایت از زندگی و احساس آرامش هستند. افرادی که نگرش‌های سالم و کارآمد دارند و از تدابیر مقابله‌ای سازگارانه و موفق بهره می‌برند و دارای ارتباط بین فردی سالم، رضایت از زندگی و احساس آرامش هستند (ولز، ۲۰۰۹). افکار، تجسمات و تکانه‌های مزاحم زمانی به آشفتگی و افسردگی می‌انجامد که برای فرد مهم باشند و با افکار خودآیند منفی مرتبط شوند. در همین زمینه یافته‌های پژوهشی نیز نشان داده است که نگرش‌های منفی و ناکارآمد با پاره‌های از اختلال‌های روان‌شناختی از جمله اختلال وسواس، اختلال خود بیمارپنداری و اختلال افسردگی نیز در ارتباط است (سالکوفسکیس و همکاران، ۲۰۰۰)؛ بنابراین، این علائم از جمله علائم رایج در افراد دچار اختلال افسردگی است. جورما (۲۰۱۵) نیز به این نتیجه رسیدند که طلاق والدین باعث بروز مشکلات عاطفی و رفتاری در فرزندان آن‌ها خواهد شد (آقاجانی و همکاران، ۱۴۰۳)؛ به بیانی دیگر، افکار ناکارآمد طرحواره‌های ناسازگاری هستند که مناسبات بین فردی افراد را محدود می‌کنند و موجب آشفتگی روانشناختی در افراد می‌شوند (معین‌الغریابی و همکاران، ۱۳۹۲)؛ بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان چنین نتیجه گرفت که طلاق می‌تواند برای فرزندان که مستعد مبتلا شدن به اختلالات روان‌شناختی، از جمله افسردگی هستند، آسیب‌زننده باشد و همین مسئله نیز می‌تواند مشکلات ناشی از افسردگی از جمله نشخوار خشم و افکار ناکارآمد را در این افراد افزایش دهد.

از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به مواردی به محدود بودن نمونه پژوهش به دانش‌آموزان شهر اراک اشاره کرد که باید تعمیم نتایج را با احتیاط انجام داد. بنابراین به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود که چنین پژوهشی را در محیط‌ها و در مقاطع دیگر تحصیلی دیگر انجام داده و نتایج را با یکدیگر مقایسه کنند؛ همچنین عوامل تاثیرگذار دیگر

را در این پژوهش‌ها (مانند شرایط اقتصادی، تأثیر وضعیت بلوغ بر سلامت روان دانش‌آموزان) مورد بررسی قرار دهند. با توجه به نتایج به دست آمده نیز پیشنهاد می‌شود که از متخصصان سلامت روان مانند مشاوران مدرسه در این زمینه به‌طور فعال و پویا استفاده شود تا عوامل روان‌شناختی موجود در هر مدرسه کاهش یابد؛ همچنین پیشنهاد می‌شود که سلامت روان دانش‌آموزان (به‌خصوص دانش‌آموزانی که مستعد اختلالات روان‌شناختی هستند) به‌صورت دوره‌ای تحت ارزیابی قرار گیرند تا از بروز و ادامه اختلالات روان‌شناختی در این افراد پیشگیری شود و سطح یادگیری و پیشرفت تحصیلی افزایش یابد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

تمامی اصول اخلاقی در سراسر مراحل پژوهش رعایت شده است. اطلاعات تمام شرکت‌کنندگان در پژوهش کاملاً محرمانه نگه داشته شد. همچنین تمامی شرکت‌کنندگان در پژوهش مجاز بودند هرزمانی که تمایل داشته باشند در هر مرحله‌ای از پژوهش از پژوهش خارج شوند.

حامی مالی

برای انجام پژوهش حاضر از هیچ نهاد دولتی و غیردولتی حمایت مالی دریافت نشده است.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در طراحی گردآوری اجرا و نگارش همه بخش‌های پژوهش حاضر مشارکت داشتند.

تعارض منافع

این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافع ندارد.

منابع

آقاجانی، سیف‌اله؛ سلمانی، علی و شارعی، آسان. (۱۴۰۳). اثربخشی آموزش مبتنی بر تاب‌آوری بر نگرش مسئولیت‌پذیری و خودنظم‌جویی تحصیلی دانش‌آموزان فرزند طلاق. *روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۱۳(۲)، ۱-۱۶.

[Doi:10.22098/jsp.2024.15256.5878]

باقری‌نژاد، مینا؛ صالحی فدردی، جواد؛ طباطبایی، سید محمود (۱۳۸۹).

رابطه بین نشخوار فکری و افسردگی در نمونه‌ای از دانشجویان ایرانی.

مطالعات تربیتی و روان‌شناسی، ۱۱(۱)، ۳۸-۲۱.

[Doi: 10.22067/IJAP.V11I1.6910]

بشارت، محمدعلی؛ حافظی، الهه؛ مقدم‌زاده، علی (۱۳۹۵). آشکارسازی

هیجانی و نشخوار خشم. *اندیشه و رفتار*، ۱۱(۴۱)، ۱۷-۳۰.

<https://eval.journals.iau.ir/?view=60>

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

- positive and negative metacognitive beliefs. *Journal of educational and psychological research*. 4(2), 31-38 (Persian). https://journals.ui.ac.ir/article_19055.html
- Basharat, M. A., Hafezi, E., Moghadamzadeh, A. (2015). The association between emotional disclosure and anger rumination. *Thoughts and behavior*. 11(41). 17-30. (Persian) <https://eval.journals.iau.ir/?view=60>
- Besharat, M. A., & Mohammadmehr, R. (2009). Psychometric properties of Anger Rumination Scale. *Journal of Nursing and Midwifery Faculty*, 65, 36-43. (Persian) <https://journals.sbm.ac.ir/en-jnm/article/view/1338>
- Birami, M., Movahedi, Y., Alizadeh Gouradel, J. (2014). The effectiveness of cognitive-based mind-awareness therapy in reducing social anxiety and dysfunctional attitudes of teenagers. *Scientific-Research Journal of Social Cognition*, 4(1), 41-52 (Persian). [Dor:0.1001.1.23223782.1394.4.1.3.6]
- Bohman, H., Brodin Läftman, S., Päären, A., Jonsson, U. (2017). Parental separation in childhood as a risk factor for depression in adulthood: a community-based study of adolescents screened for depression and followed up after 15 years. *BMC Psychiatry*. 17:117. <https://bmcp psychiatry.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12888-017-1252-z>
- Castro, T., Pinto, T. M., Morais, A., Costa, R., Jongenelen, I., & Lamela, D. (2023). The effect of parenting behaviours on adolescents' rumination: a systematic review of longitudinal studies. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 1-14 <https://link.springer.com/article/10.1007/s00787-023-02309-2>
- Chu, S. A., Tadayonnejad, R., Corlier, J., Wilson, A. C., Citrenbaum, C., & Leuchter, A. F. (2023). Rumination symptoms in treatment-resistant major depressive disorder, and outcomes of repetitive Transcranial Magnetic Stimulation (rTMS) treatment. *Translational Psychiatry*, 13(1), 293. <https://www.nature.com/articles/s41398-023-02566-4>
- Dobson, K.S. & Mohammad Khani, P. (2007). The psychometric coordinates of Beck Depression Inventory-2 in A gread example of people with major depressive disorder. *J rehabil*, 8(29), 80-86. <https://scirp.org/reference/referencespapers.aspx?referenceid=1574490>
- Dutton, D G. Karakanta, Ch. (2013). Depression as a risk marker for aggression: A critical review. *Aggression and Violent Behavior*. 18, 310-319 https://www.academia.edu/10150553/Depression_as_a_Risk_Marker_for_Aggression_A_critical_review
- Gomez, E. Tadros, E. (2023). Acognitive Behavioral Family Therapy Approach: The Impact of Divorce on a Hispanic Adolescent with an Eating Disorder. *The Family Journal*. [Doi:10.1177/10664807231163244]
- Guskin, K A., (1992). *Coping with Uncontrollable Steressors: Childrens knowledge and use of rumination and distraction*. Stanford university. <https://searchworks.stanford.edu/view/2112223>
- Kerqeli, A. Kelpi, M. Tsigilisa, N. (2013). Dysfunctional Attitudes and Their Effect on Depression. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 84,196 – 204. [Link](#)
- Li, G. X., Liu, L., Wang, M. Q., Li, Y., & Wu, H. (2023). The longitudinal mediating effect of rumination on the relationship between depressive symptoms and problematic smartphone use in Chinese university students: A three-wave cross-lagged panel analysis. *Addictive Behaviors*, 107907. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37984221/>
- بشارت، محمدعلی؛ محمدمهر، رضا (۱۳۸۸). بررسی ویژگی‌های روان-سنجی مقیاس نشخوار خشم. *پرستاری و مامایی*. ۱۹(۶۵)، ۴۳-۳۶. <https://www.magiran.com/paper/668195>
- بیرامی، منصور؛ موحدی، یزدان؛ عزیزاده گورادل، جابر (۱۳۹۴). اثربخشی درمان ذهن- آگاهی مبتنی بر شناخت در کاهش اضطراب اجتماعی و نگرش‌های ناکارآمد نوجوانان. *دوفصلنامه علمی-پژوهشی شناخت اجتماعی*، ۴(۱)، ۵۲-۴۱. Doi: 20.1001.1.23223782.1394.4.1.3.6
- تقی‌پور، مریم (۱۳۹۱). پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شیراز. <https://ganj.irandoc.ac.ir>
- تمنایی‌فر، شیماء؛ محمدخانی، پروانه؛ پورشهباز، عباس (۱۳۸۷)، رابطه همبودی اختلالات شخصیت کلاستر b و اختلال افسردگی اساسی با عود افسردگی. *نشریه توان‌بخشی*، ۹(۳-۶)، ۶۳-۵۷. <http://rehabilitationj.uswr.ac.ir/article-1-292-fa.html>
- سلیمانی، علی؛ سهرابی، فرامرز؛ شمس، جمال (۱۳۹۳). رابطه نگرانی و نشخوار فکری با باورهای فراشناختی و نشانگان افسردگی اساسی. *فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی*، ۹(۳۳)، ۱۱۱-۱۲۵. <https://rehabilitationj.uswr.ac.ir/article-1-292-fa.html>
- محرابی، علی؛ محمدخانی، پروانه؛ دولتشاهی، بهروز؛ پورشهباز؛ عباس؛ خیرآبادی، غلامرضا (۱۴۰۱). روابط ساختاری عاطفه منفی، نگرش‌های ناکارآمد و افکار اتوماتیک منفی با نشانه‌های افسردگی: نقش میانجی بدتنظیمی هیجان. *پژوهش‌های علوم شناختی و رفتاری*، انتشار آنلاین از تاریخ ۴ آبان ۱۴۰۱.
- Doi:10.22108/cbs.2022.135358.1694
- معین‌الغرابی، فاطمه؛ نوفرستی، اعظم؛ کرملو، سمیرا؛ گنجی، نیما (۱۳۹۶). مقایسه سبک‌های اسنادی، طرحواره‌های ناسازگار اولیه و نگرش‌های ناکارآمد (سه بعد از شناخت اجتماعی) در افراد افسرده و عادی. *شناخت اجتماعی*، ۶(۱۱)، ۶۳-۷۳. Doi: 20.1001.1.23223782.1396.6.1.5.2

References:

- Aghajani, S., Salmani, A. and Sharei, A. (2024). The effectiveness of education based on resilience on the attitude of responsibility and academic self-regulation of students who are children of divorce. *Journal of School Psychology*, 13(2), 1-16. [Doi:10.22098/jsp.2024.15256.5878]
- American Psychiatric Association. (2022). Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5-TR (Vol. 5TR, No. 5). Washington, DC: American psychiatric association.. [Doi: 10.1176/appi.books.9780890425787]
- Bagherinejad, M., Salehi Federdi, J., Tabatabai, S M. (2010). The relationship between rumination and depression in a sample of Iranian student. *Educational and psychological studies*. 11(1), 21-38. (Persian) [Doi: 10.22067/IJAP.V11I1.6910]
- Bahrani, F., Qaderpour, R., Marzban, A. (2009). The relationship between depression and rumination with

- Listiyandini, R., A. Kusristanti., Ch. (2019). Depression and Mindfulness among Adolescents with Parental Divorce. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 339. 134-138. [Link]
- Liu, H. (2022, January). The Influence of Parental Divorce on Depression Symptoms in Adolescence and Early Adulthood: A Systematic Review and Meta-Analysis. In *2021 International Conference on Public Art and Human Development (ICPAHD 2021)* (pp. 477-485). Atlantis Press. assehr.k.220110.092 [Doi:10.2991/assehr.k.220110.092]
- Liverant, G. I., Kamholz, B. W., Sloan, D. M., & Brown, T. A. (2011). Rumination in clinical depression: A type of emotional suppression? *Cognitive Therapy and Research*, 35, 253-265. [Link]
- Obeid, S., Al Karaki, G., Haddad, C., Sacre, H., Soufia, M., Hallit, R., ... & Hallit, S. (2021). Association between parental divorce and mental health outcomes among Lebanese adolescents: results of a national study. *BMC pediatrics*, 21, 1-9. [Link]
- Sanwald, S., Montag, C., Kiefer, M., Connemann, B. J., Schönfeldt-Lecuona, C., Kammer, T., & GenEmo Research Group. (2023). Association between parental separation, childhood trauma, neuroticism, and depression: a case control study. *Frontiers in Psychiatry*, 14, 1112664. [Doi: 10.3389/fpsyt.2023.1112664]
- Besharat, M. A. (2011). Factorial and cross-cultural validity of a Farsi version of the Anger Rumination Scale. *Psychological Reports*, 108(1), 317-328. [Link]
- Jurma, A. M. (2015). Impact of divorce and mother's psychological well-being on children's emotional, behavioral, and social competences. *Revista de Cercetare și Intervenție Socială*, (48), 69-82. [Link]
- Kökönyei, G., Kovács, L. N., Szabó, J., & Urbán, R. (2023). Emotion regulation predicts depressive symptoms in adolescents: a prospective study. *Journal of youth and adolescence*, 1-17. [Doi: 10.1007/s10964-023-01894-4]
- Losada, A., Montorio, I., Knight, B G. Márquez, M. Izal, M. (2006). EXPLANATION OF CAREGIVERS DISTRESS FROM THE COGNITIVE MODEL: THE ROLE OF DYSFUNCTIONAL THOUGHTS. *Psicología Conductual*, 14(1). 115-128. [Link]
- Lyubomirsky, S., Layous, K., Chancellor, J., & Nelson, S. K. (2015). Thinking about rumination: The scholarly contributions and intellectual legacy of Susan Nolen-Hoeksema. *Annual review of clinical psychology*, 11, 1-22. [Link]
- Márquez-González, M., Losada, A., Izal, M., Pérez-Rojo, G., & Montorio, I. (2007). Modification of dysfunctional thoughts about caregiving in dementia family caregivers: Description and outcomes of an intervention programme. *Aging & Mental Health*, 11(6), 616-625. [Link]
- Maxwell, J. P., Sukhodolsky, D. G., Chow, C. C., & Wong, C. F. (2005). Anger rumination in Hong Kong and Great Britain: Validation of the scale and a cross-cultural comparison. *Personality and Individual Differences*, 39(6), 1147-1157. [Link]
- Mehrabi, A., Mohammad Khani, P., Dolatshahi, B., Puorshahbaz, A., Kheirabadi, GH. (2022). Structural Relationship of Negative Affect, Dysfunctional Attitudes, Negative Automatic Thoughts, and Depressive Symptoms: Mediational Role of Emotion Dysregulation. Research in Cognitive and Behavioral Sciences. (Persian) [Doi: 10.22108/cbs.2022.135358.1694]
- Moein Alghorae, F., Nofeoresti, A., Karamlu, S., Ganji, N. (2016). Comparing Attribution Styles, Maladaptive Schemata, and Dysfunctional Attitudes (three aspects of social cognition) in Depressed and Normal People. *Social Cognition*, 6(11), 63-73. (Persian) [Doi: 20.1001.1.23223782.1396.6.1.5.2]
- Peters, J. R., Geiger, P. J., Smart, L. M., & Baer, R. A. (2014). Shame and borderline personality features: The potential mediating role of anger and anger rumination. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 5(1), 1-9. [Doi: 10.1037/per0000022]
- Salkovskis, P. M., Wroe, A. L., Gledhill, A., Morrison, N., Forrester, E., Richards, C., ... & Thorpe, S. (2000). Responsibility attitudes and interpretations are characteristic of obsessive compulsive disorder. *Behaviour research and therapy*, 38(4), 347-372. [Doi: 10.1016/S0005-7967(99)00071-6]
- Soleimani, A., Sohrabi, F., Shams, J. (2013). Relationship between Worry, Rumination and Metacognitive Beliefs and Major Depressive Symptoms. *Journal of Modern Psychological Researches*, 9(33), 111-125 (Persian). [Link]
- Storksen, I., Roysamb, E., Moum, T., Tambs, K. (2005). Adolescents with a childhood experience of parental divorce: A longitudinal study of mental health and adjustment. *Journal of Adolescence*. 28(6), 725-739. [Doi: 10.1016/j.adolescence.2005.01.001Get]
- Singh, P., & Mishra, N. (2023). Rumination Moderates the Association between Neuroticism, Anxiety and Depressive Symptoms in Indian Women. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 02537176231171949. [Doi: 10.1177/02537176231171949]
- Sukhodolsky, D. G., Golub, A., & Cromwell, E. N. (2001). Development and validation of the anger rumination scale. *Personality and individual differences*, 31(5), 689-700. [Doi: 10.1016/S0191-8869(00)00171-9]
- Taghipour, M. (2012), predicting depression based on dysfunctional thoughts and metacognition in adolescents. Master's thesis in clinical psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Shiraz University. (Persian) <https://ganj.irandoc.ac.ir>
- Tamnaifar, SH., Mohammad Khani, P., Porshehbaz, A (2007), Relationship between Comorbidity of Cluster Personality Disorders with Major Depression Disorder and Depression Relapse. *Journal of Rehabilitation*, 9(3-4), 57-62. (Persian) [Link]
- Villalobos, D., Pacios, J., & Vázquez, C. (2021). Cognitive control, cognitive biases and emotion regulation in depression: A new proposal for an integrative interplay model. *Frontiers in Psychology*, 12, 628416.. [Doi: 10.3389/fpsyg.2021.628416]
- Wahba, N., M. Hamza, H., G. (2022). Psychological Pain, Anger Rumination, and Its Relation with Suicidal Ideations among Patients with Major Depressive Disorder. *International Egyptian Journal of Nursing Sciences and Research (IEJNSR)*. 3(1), [Doi: 10.21608/ejnsr.2022.247066]
- Wang, X., Yang, X., & Zhou, X. (2023). Perceived parental depression, intrusive rumination, and internalizing problems: A three-wave longitudinal study in adolescents. *International journal of clinical and health psychology*, 23(3), 100366. [Doi: 10.1016/j.ijchp.2023.100366]
- Watkins, E. (2016). *Rumination-Focused Cognitive-Behavioral Therapy For Depression*. The Guilford Press. New York. [Link]
- Wells A. (2009). *Met cognitive therapy for Anxiety and depression*. Mishigun: Guilford. [Link]
- Wilde, J. (2013). *Treating Anger Anxiety, and Depression in Children and Adolescents*. Washington, DC.20005-3521. [Link]